

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи
Кафедра соціальної і прикладної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М. Хмарський В.М.

"__" _____ 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

(нова навчальна дисципліна)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

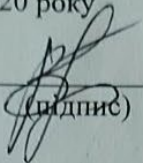
2020

Розробник: **Подшивалкіна В.І.**, доктор соціологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Психологія вищої школи» затверджена
на засіданні кафедри соціальної і прикладної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри

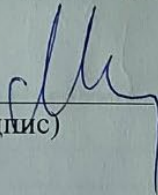

_____
(підпис)

Подшивалкіна В.І.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною
комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК

_____
(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни "Психологія вищої школи" складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки третього рівня вищої освіти (доктор філософії) спеціальності 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія вищої школи» є психологічні та соціально психологічні процеси у вищій школі.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна "Психологія вищої школи" входить до вибіркових дисциплін професійної підготовки.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Соціалізація та професіоналізація особистості у ЗВО
2. Соціально-психологічні процеси у ЗВО
3. Психологічні проблеми розвитку навчальних закладів як соціальних організацій

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни "Психологія вищої школи" полягає у створенні умов для засвоєння докторантами психологічних складових професійної викладацької діяльності в ЗВО та у сприянні формуванню психологічній культурі та етичної поведінки викладача вищої школи.

Завдання

- оволодіння докторантами фундаментальними поняттями і принципами психології вищої школи;
- вивчення особливостей сучасних проблем функціонування освітніх організацій
- розуміння психологічних проблем розвитку вищої освіти;
- володіння діагностичними методами психології вищої школи та психологічними методами оптимізації освітніх організацій.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ІК - Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК5 - Здатність діяти на основі етичних міркувань при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

СК4 - Здатність до самоменеджменту, планування і розв'язування задач власного професійного і особистісного

зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково-педагогічної діяльності.

СК7 - Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 4 Знання та розуміння проектування, оптимізації та оцінювання якості науково-педагогічного процесу та освітнього середовища. Здатність до інноваціонування та вдосконалення програм навчальних психологічних дисциплін.

ПРН 8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 9 Уміти полілогічно взаємодіяти із світовою науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження.

ПРН 16 Дотримуватись з опорою на закон етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ЗВО

Тема 1. ВИЩА ОСВІТА ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Вища освіта України та психологія вищої школи на сучасному етапі. Болонський процес та актуальні психологічні проблеми сучасної вищої освіти в Україні. Об'єкт, предмет та завдання психології вищої школи. Сучасні контексти освітньої діяльності в ЗВО.

Тема 2. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЮНАЦТВА ТА ДОРΟΣЛОЇ ЛЮДИНИ

Вік як психологічна категорія. Поняття психологічного часу та психологічного віку. Вікові періодизації та їхні особливості. Період юнацтва та його особливості. Період дорослості та його психологічні особливості. Когнітивна сфера та особливості її розвитку у юнацькому та дорослому періоді. Психологія пізнавальної діяльності студентів. Психологічні основи формування професійного мислення. Емоційна сфера та її особливості розвитку у період навчання у вищій школі. Психологічні процеси та особливості їхнього розвитку у період навчання у вищій школі. Навички та вміння, психологічні основи їхнього формування.

Психологічні особливості навчання в вищій школі. Психологічні умови підвищення успішності навчання у ЗВО.

Тема 3. ВИЩА ШКОЛА ЯК ІНСТИТУТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Особистість як психологічна категорія. Особистість та особливості її формування у процесі навчання у вищій школі. Типологічне особистісні якості студентів та викладачів. Життєвий шлях та освіта. Механізми соціалізації людини. Соціалізація та адаптація.

Психологічні основи формування особистості студента як спеціаліста з вищою освітою. Мотивація навчання.

Психологічні основи професійного самовизначення людини та профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Психологічні особливості формування професійних навичок та вмінь. Психологія творчості. Психологічні основи формування творчої особистості в вищій школі. Психологічні проблеми кар'єрного росту людини. Викладач вищої школи і проблеми його професійного росту.

Особливості використання методів психодіагностики та психокорекції в вищій школі.

Змістовний модуль 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У ЗВО

Тема 4. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТЬСЬКИХ ГРУП ТА НАУКОВО-ВИКЛАДАЦЬКИХ КОЛЕКТИВІВ

Студентська група та її соціально-психологічні особливості. Лідерські процеси у студентській групі та проблеми формування особистісних якостей. Соціально-психологічні основи індивідуальних та групових методів навчання. Групова динаміка у студентському колективі та активні методи навчання.

Соціально-психологічні особливості діяльності викладача вищої школи.

Міжособистісні та міжгрупові конфлікти та засоби вирішення. Лідерські процеси в навчальних групах. Девіантна поведінка у молодіжному середовищі.

Тема 5. ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ У ЗВО

Контекстність освіти та психологічні основи активних форм навчання. Психологічні особливості взаємовідносин викладача та студента. Спілкування та соціально-психологічний вплив у ЗВО. Етапи акту спілкування. Зворотній зв'язок у спілкуванні. Невербальні засоби спілкування.

Змістовний модуль 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СОЦІАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Тема 6. Типологія освітніх організацій та їхні психологічні характеристики. Педагог як організатор освітнього процесу. Студент як суб'єкт навчальної діяльності і самоосвіта. Психологічний аналіз діяльності студентів та викладачів ЗВО. Керівництво та лідерство в навчальних закладах. Стиль управління та його психологічна ефективність. Психологічні передумови підвищення ефективності праці викладачів ЗВО. Сучасні технології навчання та їхні психологічні особливості (дистанційне

навчання, тренінги). Соціально-психологічні проблеми науково-викладацьких колективів вищої школи.

Тема 7. ТЕСТУВАННЯ ЯК ФОРМА ОБ'ЄКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У ЗВО

Поняття предметний (контрольний) тест, тест об'єктивного контролю знань. Функції контрольних тестів: діагностична, вимірювання та порівняння, прогностична, функція зворотного зв'язку, навчальна функція, функція вирівнювання вимог до студента. Види тестового контролю знань: тести попереднього контролю, проміжного та загального контролю. Система навчальних елементів: поняття, явища, відношення, алгоритми.

Рівні сформованості знань: ознайомчо-орієнтований, понятійно-аналітичний, продуктивно-синтетичний. Форми та принципи конструювання тестових завдань. Ефективність завдань. Технології конструювання тестів об'єктивного контролю знань рівня освітньо-професійної підготовки фахівців. Технологія психометричного аналізу тестів та тестових завдань. Валідність та надійність тестів.

3. Рекомендована література

Основна

1. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід [Текст]: монографія / Сергій Дмитрович Максименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 592 с.

2. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі [Текст]: Колективна монографія / [Максименко С. Д., Куценко-Лада Г. В., Пророк Н. В. та ін.], за ред. С. Д. Максименка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 400 с.

3. Становлення ідентичності фахівця : монографія / Г.О. Балл, В.Л. Зливков, Н.Б. Кирпач, С.О. Копилов, Л.О. Курганська, С.О. Лукомська, Л.М. Михайлюк, Т.Д. Морозовська, Н.Н. Хомутіннікова, О.В. Федан ; за ред. В.Л. Зливкова. – К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 260 с.

4. Карамушка Л.М., Іщук О.В. Психологія організаційної культури вищого навчального закладу (у контексті становлення професійної ідентичності студентів) : монографія /Л.М. Карамушка, О.В. Іщук . – К.-Запоріжжя : Кругозір, 2015. – 276 с.

5. Сердюк Л. З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід : [монографія] / Л. З. Сердюк. – К.: Університет «Україна», 2012. – 323 с. <http://lib.iitta.gov.ua/4651/>

6. Синергетика і освіта: монографія / за ред. В.Г. Кременя. – К.: Ін-т обдарованої дитини, 2014. – 348 с.

7. Побудова кар'єри : комплекс навч. програм (9, 17, 35, 70 год.) / [О.В. Мельник, О.Л. Морін, Л.А.Гуцан та ін.] . – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 88с.

8. Иванченко А.А. Креативность и экзистенция : монография / А.А. Иванченко . – Харьков : Форт, 2013 . – 422 с.
9. Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі : монографія /А.В. Фурман, С.К. Шандрук . – Тернопіль : ТНЕУ, 2014 . – 272 с.
10. Міщина Л.П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості : монографія /
11. Л.П. Міщина . – Івано-Франківськ : Місто НВ , 2014 . – 400 с.
12. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості : монографія /
13. [Р.О. Семенова, О.Л. Музика, Д.К. Корольов та ін.]; за ред. Р.О. Семенової . – К.-
14. Кіровоград : Імекс-ЛТД , 2014 . – 228 с.
15. Методологічні проблеми трансформації комунікативної компетентності психолога в
16. інформаційному суспільстві : монографія / [В.В. Андрієвська, Е.І. Драніщева, С.П.Тищенко та ін.]; за ред. В.В. Андрієвської . – К.- Кіровоград : Імекс-ЛТД , 2014 . – 226 с.
17. Москаленко В.В., Міщенко О.О. Економічна культура особистості: соціально-психологічний аспект. Монографія / Москаленко В.В., Шайгородський Ю.Ж., Міщенко О.О./ Вид. «Центр соціальних комунікацій» - Київ. 2012 – 346 с.
18. [Соціально-психологічні проблеми становлення суб'єкта економічної соціалізації. Монографія. /Т.В. Говорун, Н.М. Дембицька, І.К. Зубіашвілі, Л.М. Карамушка, О.В. Лавренко, О.О. Міщенко, В.В. Москаленко, Ю.Ж. Шайгородский./ Ред. В.В. Москаленко; К.: 2012. – 205 с.](#)
19. Формування психологічної готовності персоналу вищої школи до діяльності в умовах соціально-економічних змін» (Л. Карамушка, О.Толков, 2013);

Додаткова

1. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи. Підручник. – Київ: Каравела, 2008.- 351 с.
2. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посіб. для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова; Інститут вищої освіти АПН України / О.Г. Мороз (заг.ред.). — К. : НПУ, 2003. — 267с.
3. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т. — К. : ІНТЕЛ, 1995. — 168с.
4. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. - М.: Высшая школа, 1991.

5. Найдюнова Л.А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник / Л.А. Найдюнова Ін-т соціальної та політичної психології. – Кіровоград:Імекс-ЛТД, 2013 .—244с.
6. Сердюк Л. З. Сучасні синергетичні тенденції мотивації учіння майбутніх фахівців / Л. З. Сердюк// Вісник Національного університету оборони України. Зб. наук. Праць. – К.: НУОУ, 2014. – Вип. 3(40). – с. 316-320. <http://lib.iitta.gov.ua/5285/>
7. Рибалка В.В. Психологія та педагогіка праці особистості : від обдарованості дитини до
8. майстерності дорослого : Посібник / В.В. Рибалка.—К.: Ін-т обдарованої дитини, 2014. –220с.
9. Эколого-психологические факторы современного образа жизни: Монография / [А.Л. Верник, О.Н. Гарнец, М.М. Заброцкий и др.]; под. ред. Ю.М. Швалба. – [2-е изд., перераб. и доп.] – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 458 с.
10. Львовчкіна А.М. Психологічні засади формування еколого-орієнтованої свідомості: монографія / Антоніна Михайлівна Львовчкіна. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.– 422 с.
11. Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення: монографія / [за ред.М.І. Жолдака]. – К.: Атіка, 2014. – 172 с.
12. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору: посібник / НАПН України; Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання;[за заг. ред.В.Ю. Бикова, О.В. Овчарук]. – К.: Атіка, 2014. – 212 с.
13. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН Украні на основі веб-технологій: монографія / НАПН України; Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання;[Н.Г.Задорожня, Г.В. Кузнецова, А.В. Кільченко та ін.] . – К.: Атіка, 2014. – 160 с.
14. Подшивалкина В.И. Некоторые аспекты социотехнологической подготовки профессиональных социологов // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики (Міжвузівський збірник наукових праць).Випуск 7.- Одеса, 2000.- С.116-121
15. Подшивалкина В.И., Алексенцева Е.С.Профессиональная карьера и ценностно-личностные аспекты ее формирования //Социологические исследования. Сборник научных работ.- Луганск, 2002.- 165-183
16. Подшивалкина В.И. Высшее образование и поиск новых картин мира // Педагогическая антропология: концептуальные основания и междисциплинарный контекст. Материалы Международной конференции. Москва, 30 сентября-2 октября 2002 года.- М., 2002.- С.87-98
17. Подшивалкина В.И. Вища освіта як засіб соціальних змін в Україні // Соціальна робота. Кн..6.- К., 2002.- 13-24
18. Подшивалкина В.И. Контексти вищої професійної освіти і проблеми їхньої синхронізації// Вища освіта України.- 2003.- № 2.- С. 34-37

19. Методика розробки тестів об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки студентів вузів (друге доповнене видання). Состав.В.І.Подшивалкіна.- Херсон, 2008.- 41 с.

Електронні інформаційні ресурси

<https://studfile.net/preview/3540380/>

https://library.udpu.edu.ua/library_files/438437.pdf

<https://core.ac.uk/download/pdf/33688061.pdf>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік

5. Методи діагностики успішності навчання

- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / **A** — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка "добре" **B, C** — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка "задовільно" **D, E** — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" **FX, F** — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.